

Biologická fakulta JU v Českých Budějovicích
Oponentský posudek magisterské diplomové práce

Terezy Adamové

Sociální čištění srsti v samčí tlupě hulmanů posvátných (*Semnopithecus entellus*): teorie testování Biologického trhu

Praha 27.ledna 2006

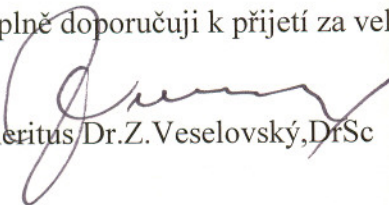
Práce má celkem 24 stran: 1) Úvod se zabývá fenoménem sociálního čištění u primátů a teoriemi vysvětlujícími distribuci sociálního čištění (Slovník spisovné češtiny, Academia, umožňuje používat jak čištění tak i čistění, i když se živočichové jen čistí). Informuje o metodologickém testování tohoto projevu zejména u hulmanů posvátných a seznamuje s cíly práce. 2) Metodická část pozorování na 2 lokalitách, u samčí tlupy napozorováno 350 hodin, 287 interakcí sociálního čištění a 95 agresivních projevů, popis typů čistících projevů při sběru dat a statistickou analýzu získaného materiálu. 3) Výsledky permutačních testů: a) u vztahu mezi aktivním a pasivním čištěním, b) vztah mezi aktivním čištěním a přijatou agresí – test absolutní a kvalitativní reciprocity, c) vztah mezi čištěním a dominačními rozdíly, doplněná v práci příloženými 5 maticemi (strany 22 – 24). 4) Velmi oceňuji diskusní část magisterské práce, která prozrazuje pílí, ale zejména dokonalou orientaci v nejzávažnějších literárních pramenech, které se týkají studované problematiky. 5) Závěry jsou dobře přehledné a vhodně formulované a pozorování samců potvrzuje současnou teorii Biologického trhu, směna čištění za toleranci, směny jedné komodity za druhou.

S potěšením jsem mimo kvality práce jsem konstatoval dobrou češtinu, zejména mne zahřálo používání termínů sociální čištění a nikoliv vědeckou hantýrku, jak se živočichové grúmovali, jen v závěru, který má být krátký a se zcela výjimečně je jednou objevuje grooming. Stejně bych ocenil, že na rozdíl od řady jiných zoologických prací si neplete termíny agresivní a agonistické chování, které nejsou synonymem. Možná by do úvodu patřilo několika větami napsat, že sociální čištění hraje velkou roli i u člověka – čištění pleti, úpravy vlasů, ale tyto projevy hrají nesmírně významnou roli v sociálním a sexuálním chování, ptáků, ale i drtivé většiny savců. Měl jsem v životě možnost být čistěn mnoha nehumánními primáty, rozhodně mi neodstraňovali z těla parazity. Nejsem si proto jist, zda si vlastně přes obecnou lidskou představu o vzájemném blech, vůbec něco odstraňují, nanejvýš si dávají do

úst šupinky kůže. Osobně si myslím, že vyvolání čistění tělního povrchu má tak nízkou prahovou hodnotu, že se nejčastěji projevuje i jako odpověď přeskokového chování.. Mnoho dalších námětů by autorka našla v krásné knize Louise Barrett (2000) Baboons.Survivors of the African Continent, BBC Books, Bristol. Obecně se udává, že obchodníky s čistěním jsou hlavně samice, zajímalo by mne, zda i u hulmanů existují určitá místa – trhy na sociální čistění.

Rád bych se autorky zeptal, aniž bych blíže zkoumal sociální hierarchii, nakolik její 9 členný klan přátel je koherentní díky sociálnímu čistění.

Práci plně doporučuji k přijetí za velmi dobrou magisterskou práci.

Prof.emeritus Dr.Z.Veselovský,DrSc

Posudek na magisterskou diplomovou práci studentky Terezy Adamové: **Sociální čištění srsti v samčí tlupě hulmanů posvátných (*Semnopithecus entellus*): testování teorie Biologického trhu**

Předkládaná diplomová práce obsahuje 18 stránek textu, který se opírá o 59 pramenů citovaných údajů a přiloženy jsou dále 3 stránky příloh s maticemi dat. Cílem studie bylo, slovy autorky, zjistit distribuci sociálního čištění mezi dospělými samci ze samčí skupiny hulmanů posvátných ve vztahu k dominantním vztahům a distribuci agrese v této tlupě, otestovat na těchto vztazích teorii biologického trhu.

Tento přístup se snaží vysvětlit chování-službu, které si jedinci v societě poskytují jako ekonomický mechanismus volného trhu. Čištění srsti by tedy bylo v pozici velmi užitečného zboží nebo dokonce všeobecného ekvivalentu. Podle této hypotézy vyselektovaný program chování je schopen nasadit čištění srsti vždy, když se zvířeti něčeho určitého nedostává. Nešel by tedy připravit určitý experiment?

Obdiv rozhodně zaslouží především doba strávená v Indii, v náročném prostředí jak po obecně stránce přežívání, tak z hlediska vlastního pozorování. Rozhodně zvládnout identifikaci 27 objektů (i s pomocníky) je obdivuhodný výkon. V této souvislosti bych měl ale obecně metodologickou poznámku, jestli zvolený systém pozorování, který nepokrýval současně celou tlupu samců, nevedl k podstatnému rozvolnění vazeb. Dále je třeba ocenit důkladné zvažování získaných poznatků, důkladnou diskuzi, ve které kolegyně Adamová si všímá i drobností, které ovšem mohou být rozhodující pro ověřování uvažovaných hypotéz. Zde bych se zeptal, zda hypotézy se musí vylučovat a proces vyvracení hypotéz tak nutně musí skončit u jedné, u biologického trhu?

Ke studii mám několik drobných dotazů a poznámek:

- 1) Str. 1, první odstavec – termín nonhumánní primát není šťastný pro zoologickou práci.
- 2) tamtéž – co je to doba nutná k čištění, jak by se dala stanovit – pozorováním nebo teoretickým výpočtem?
- 3) Str. 7, poslední odstavec – byla sledována péče o mládě u samců?
- 4) Str. 8, poslední odstavec – průměr z několika období asi není nejvhodnější, analyzováno by mělo být paralelně několik stabilních období, průměr v tomto případě silně zvyšuje šum ve vztazích.
- 5) Str. 10, výsledky – první část je pouze heslovitá a čísla by měla být vysvětlena textem alespoň jako v druhé části výsledků.
- 6) Str. 14, třetí odstavec – preference příbuzných, jak sama uvádí autorka, se nedala ověřit. Je možno tuto hypotézu nějak nepřímo vyvrátit?
- 7) Str. 19, literatura – u diplomových prací a knižních publikací chybí počet stran.
- 8) Tab. 7.3 – popis matice není zcela jasný.

Kolegyně Tereza Adamová vypracovala studii, ve které ukázala velký talent pohybovat se v náročném prostředí a získávat zde exaktní data pro zhodnocení moderními metodami. Práce je natolik přínosná a využitelná pro další studia, že by měla být publikována. Je tedy možné konstatovat, že byla splněna kritéria pro magisterskou studii na BF JU a doporučit tuto práci k obhajobě a jejímu kladnému ohodnocení.